

Şiir Üzerine

– M. Kuvancı · 30 Ağustos 2009

“Güzel sanatların en üstünü ve en zor olanı şiir sanatıdır.” diyor Friedrich Hegel. Böyle zor ve üstün bir sanat üzerine konuşmak da bir o kadar zor olacak.

Yazıma başlamadan önce şunu belirtmeliyim ki bu bir “deneme” yazısıdır. Denemeyi “Tek bir konuyu rahat ve akıcı bir şekilde ele alan, yazarının kişisel bakış açısı ve deneyimini yansıtan, konuyu kesin kurallara bağlamayan ve okuyucuyu inanmaya zorlamayan, yazarın tamamen kişisel görüşünü serbestçe yazıya döktüğü kısa metinlerdir.” şeklinde tarif eder kitaplar.

Dünya edebiyatında deneme türünün babası kabul edilen Montaigne de “Denemeler” adlı kitabının ilk sayfasında şöyle der: “Okuyucu, sana baştan söyleyeyim ki ben burada yakınlarım ve kendim dışında hiçbir amaç gütmедim. Sana hizmet etmek aklımdan hiç geçmedi. Kitabımın özü benim.”

Ünlü deneme yazarımız Nurullah Ataç da “Deneme ‘ben’in ülkesidir.” sözüyle denemenin kişiselliğini ortaya koyar.

Anlaşılaacağı gibi bu denemede yer alan görüşler sadece bana aittir. Kimseyi, hiçbir şiiri ve şairi hedef almadan kendi şiir anlayışımı yazıyorum. Montaigne’in dediği gibi: Sadece kendim ve yakınlarım için.

Biz “doğuştan asker bir millet” olduğumuz gibi “doğuştan şair bir millet”iz. Şiir yazma konusunda son derece mahir olduğumuzu söyleyebiliriz. Hiç şiir yazmamış birine rastlamak hemen hemen imkansızdır. Hele de şiir sanatının ipin ucunu kaçırdığı, güzel sanatların en sıradanı olduğu, üç beş kelimeyi kafiyesiz, düzensiz alt alta getirmenin şiir sayıldığı günümüzde şiir yazma oranımız ciddi şekilde arttı.

Savaşçı, asker bir millet olmamızın bunda büyük etkisi var. Nasıl mı? Bakınız biz millet olarak düzyazıyı pek sevmeyiz. Çünkü düzyazı okumayı, düşünmeyi ve yorumlamayı gerektirir, zaman ister. Düzyazı yerleşik hayata erken geçmiş toplumların tercih ettiği bir türdür. Bizim atalarımız at üzerinde savaşla geçen ömürlerinde ve göçebe hayatlarında düzyazıya ayıracak zaman bulamadılar. Şiirde de düşünce ve yorum gerekiyor ama biraz Allah vergisi yetenek varsa fazla zaman harcamadan yazabiliyorsunuz şiiri.

Bizim dilimizdeki kelimelerin büyük bir bölümü tek hecelidir. “at, tut, kaç, koş, vur, al, ver, gel, git, bak, dur, sor” gibi... At üzerinde cenk halindeyken uzun kelimeler kullanacak vakti yoktu atalarımızın. Dolayısıyla bu zaman kıtlığından doğan kısa konuşma ilerleyen zamanda edebi zevkimize de yansıdı ve biz edebiyatın en kısa türü olan şiiri tercih ettik.

İslamiyet’in kabulü ve yerleşik hayata geçişimizle Arap ve Fars kültüründen ciddi oranda etkilendik. Öyle

ki üç ya da beş dördl ğ  geçmeyen “koşuk” ve “sagu” ile sınırlı Őirimize en az otuz üç beyitten oluŐan “kaside” ve beyit sayısına sınır getirilmeyen “mesnevi” girdi.

Hece  l s yle kendimizi zorlamadan yazdığımız Őirimiz artık uŐraŐ isteyen ve zaman alan bir tür haline geldi. Şiirde belli sanatlar ve kalıplar aranır oldu. Çok Őükür ki  zg rl ge m ptelalı ruhumuz bu baskıya fazla dayanmadı ve kalıpları, zincirleri “Garip” akımıyla kırdı, serbest Şiir adını verdiğimiz türü geliŐtirdi.

Serbest Őiirle Doğu kültürünün etkisinden sıyrıldık, zincirlerimizi kırıp öz benliğimize döndük (!). Sade, sanatsız, kısa Şiir geleneği yeniden baŐladı. Ancak zincirlerimizi öyle bir kırdık ki Şiir tamamen baŐboŐ kaldı.

Fuzuli “İlimsiz Şiir harcı ve hesabı olmayan duvar gibidir.” diyordu, bizim duvarlarımız hep  r d .

Orhan Veli zincirleri kırarken Şiirin bu kadar ilimsiz kalacağını tahmin etmemiŐtir.

Edebiyatımızın usta Şairi Ahmet HaŐim Şöyle der: “Şiir sıradan bir dil değildir. Şiir düzyazıya çevrilemeyen bir dildir.”

HaŐim bugün yaŐasaydı ne yapardı acaba? Őiirimizin geldiği noktayı görüp Şiiri bırakırdı eminim. Heceyi bile “köylü vezni” görüp k  mseyen, beğenmeyen HaŐim; zahmetsiz, düzensiz, kafiyesiz Şiirin mükemmelliğini görüp ŐairliĐinden utanırdı.

“Anlamayız hayatı felsefeyle ilimle
Hayat  elik ellerle atılan zar olmalı”

Diyen Hüseyin Nihal Atsız’ın dizelerini biz adeta Őiirimize uyarlamıŐ ve Şiiri Őu Őekle sokmuŐuz:

“Anlamayız Şiiri felsefeyle ilimle,
Şiir baŐboŐ ellerle atılan zar olmalı!”

“Ben kendi payıma bir iki iyice Şiir yazdımsa, bunların tümünün içeriğini daha önceden piŐirdim. Sonra da en uygun biçimlerini, ne çeŐit kafıyeyle, ne çeŐit  l y le yazılabileceğini, dilinin edasını, çeŐnisini peŐinen kestirmeye çalıŐtım. Yani çok zahmetli bir çalıŐmadan sonra iŐe koyuldum.” diyen Nazım Hikmet bugünkü zahmetsiz Őiirimizi görse Őairlikten vazge erdi.

İkinci Yeni Őairlerinin ilkelerinden biri de Őuydu: “Şiir bir hikaye anlatma aracı değildir.” Onlara göre Şiir bir sanattı ve bu sanatı sadece sanattan anlayanlar yapmalı, yine sadece sanattan anlayanlar Őiirlerini okumalıydı. Şiir anlayıŐlarına katılmasam da bu ilkelerini oldukça beğendiğimi söylemeliyim.

Ünlü ozanımız Fazıl Hüsnü Dağlarca “En az sözcükle yazılmalı şiir.” derken bize şiirin yol haritasını çiziyor aslında.

Şiirdeki bir kelimenin oturması ve ahengi sağlaması için bir şiirini aylarca bekleten büyük şair Yahya Kemal bakın ne diyor şiir için: “Şiir nesirden bambaşka bir kimliktedir. Musikiden başka bir musikidir. Şiirde nefes ve ses iki temel öğedir. Dizenin ayakları yerden kopmazsa ve uçmazsa ya da ister en hafif perdeden olsun ister İsrail’in sûru kadar gür olsun kulağı bir ses gibi doldurmazsa halis şiir değildir.”

Evet, şiir bir hikaye anlatma sanatı olmamalı, az sözle yazılmalı, zahmet gerektirmeli, kafiye kurallarına uygun olmalı, ritim içermelidir. Mademki şiir güzel sanatların en sanatlısı ve en güzelidir; öyleyse bu sanatın hakkı verilmelidir.

Ordu’nun Kovancı köyündenim. Köyüm çocukluk ve gençlik yıllarımda arıcılıkla meşguldü. Nüfus memurunun azizliğine uğrayıp “Kuvancı”ya dönüşen soyadım da buradan gelir. Ben de yıllarca arı ve bal işiyle meşgul oldum. Dolayısıyla bir balın tadına baktığımda onun çiçek balı mı, çam balı mı, kestane balı mı yoksa şekerle yapılmış bal mı olduğunu çok iyi anlarım.

Yine ömrünün yirmi bir yılını edebiyat bilimiyle uğraşarak geçirmiş biri olarak şiiri, halis şiiri ve şişirme şiiri gayet iyi anlarım, bilirim.

Zaman zaman şiir okumadığım yönünde eleştiriler alıyorum. Çok doğru! Şiir okumadığım gibi şiir de yazmıyorum. Yazamadığımdan değil, şiir konusunda mükemmeliyetçi olduğumdan şiirden uzak duruşum.

Şimdi sormak istiyorum: Kekik balının lezzetine, zevkine varmış birinin önüne şeker balını koyup bundan lezzet almasını beklemek ne derece doğrudur?